

ВІДГУК

офіційного опонента

доктора економічних наук, професора

Горового Дмитра Анатолійовича

на дисертаційну роботу Ліхоносової Ганни Сергіївни на тему:

«Методологія регулювання соціально-економічного відторгнення

на підприємствах», подану на здобуття наукового ступеня доктора економічних наук за спеціальністю 08.00.04 – економіка та управління підприємствами

(за видами економічної діяльності)

1. Актуальність обраної теми дослідження

Подолання соціально-економічних перепон господарювання в умовах нестачі джерел фінансування та застарілості виробничих потужностей на вітчизняних підприємствах вимагають теоретичного пошуку нових організаційно-економічних засад процесу функціонування підприємства, спираючись на які, керівництво буде здатне вивести підприємство на якісно новий шлях його розвитку. Враховуючи вичерпаність традиційних підходів щодо управління розвитком підприємства та відсутність досконалого матеріального забезпечення, процеси регулювання соціально-економічного відторгнення на підприємствах стають відправною точкою, що визначають перспективність подальшого результативного його функціонування.

Конкуренція наразі вже не є тією провідною рушійною силою, що управляє прогресивними змінами. Вона – усього лише закономірна реакція на інформаційну непередбаченість та знецінення фахової компетентності людських ресурсів. Для того, щоб управляти цією непередбаченістю та спрямовувати власні зміни в позитивний напрям, підприємству варто не лишатися в одному фазовому просторі, накопичуючи ентропію збурення, що виражається у поведінкових формах відторгнення, не підтримувати певний рівень соціального напруження та підпорядкованості тривалий час, а лавірувати в інформаційному просторі, швидко та самостійно знаходити необхідний ринковий сегмент, усувати фактори нечулості, незворушності й обурення, передбачати прояви невдоволення персоналу.

Особливої актуальності дослідження соціально-економічного відторгнення на підприємствах набувають саме сьогодні, коли інформаційне середовище переповнено факторами невизначеності, нестабільності – наслідками кризового стану певних галузей економіки та країни загалом. Але такі обставини діяльності варто сприймати не тільки як негативні сигнали, що приводять до занепаду та розпаду підприємств, а ще й як індикатори наявних потенційних можливостей, здобуття нових якостей та стимулів щодо подальшого розвитку.

В основу процесів регулювання соціально-економічним відторгненням на підприємствах закладено організаційно-економічні та соціально-психологічні стимули поведінки його працівників. Нейтралізація негативних проявів соціально-

економічного відторгнення припускає подолання стереотипів управління, де персонал завжди виконує пасивну роль, зобов'язаний сприймати відповідну форму спілкування та виконувати певні команди. Таким чином, активізація заходів регулювання соціально-економічного відторгнення дає поштовх до ініціювання механізмів соціалізації управління через виявлення прихованих соціально-організаційних знань, розповсюдження принципів організаційного навчання, що у свою чергу призведе до можливості виробництва нової наукомісткої продукції та зниженню соціальної напруги серед працівників підприємства та паралельно – населення регіону.

Виходячи з цього, особливого значення й актуальності набувають усі надані у дисертаційній роботі рекомендації, практичні поради та запропоновані механізми, пов'язані з досягненням компромісу між персоналом підприємства, його керівництвом, інтересами мешканців регіону та представниками влади. Розглянуті засади соціальної компетентності організації здатні сприяти стійкому розвитку територій та проявитися в поліпшенні соціально-економічних показників життєдіяльності населення, досягненні гармонійної єдності інтересів власників бізнес-структур та персоналу підприємств.

Отже, існує об'єктивна потреба у дослідженні теоретичних, методологічних і прикладних аспектів виявлення та врегулювання соціально-економічного відторгнення на підприємствах, що обумовило вибір теми дисертації Ліхоносової Г.С., її мету, завдання та підтверджує її актуальність.

2. Ступень обґрунтованості та достовірності наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації

Ознайомлення із змістом дисертації Ліхоносової Г. С. дозволяє стверджувати, що визначені мета, сформульовані наукові завдання, об'єкт, предмет дослідження повністю відповідають обраній автором темі, а отримані в процесі дослідження результати, сформульовані на базі них рекомендації є наукового обґрунтованими, теоретично доведеними, практично реалізованими, характеризуються відповідним рівнем наукової новизни, а також мають потенціал подальшого теоретико-методологічного й практичного поширення.

На користь цього свідчить система використаних наукових методів, інструментів дослідження, кількість проаналізованих автором наукових праць провідних вітчизняних та зарубіжних фахівців з проблематики управління персоналом, людського розвитку, політики зайнятості та інше, опрацьованих статичних даних та фактичних даних з підприємств.

Виконана дисертаційна робота Ліхоносової Г. С. відповідає проблематиці актуальних наукових досліджень Східноукраїнського національного університету імені Володимира Даля Міністерства освіти і науки України (м. Сєвєродонецьк) та Інституту економіко-правових досліджень НАН України (м. Київ), зокрема темам: «Дослідження спрощених режимів та моделей оподаткування суб'єктів підприємницької діяльності» (номер державної реєстрації 0109U009032),

«Формування ефективних інструментів податкового регулювання в умовах депресивних регіонів» (номер державної реєстрації 0108U000154), «Розробка механізму інвестиційної уразливості підприємства» (номер державної реєстрації 0112U004287), «Формування механізмів забезпечення інноваційної активності підприємств» (номер державної реєстрації 0112U000230), «Розробка системи національних пріоритетів в умовах глобалізації суспільних цінностей» (номер державної реєстрації 0112U000230), «Стимулювання інноваційної активності у сфері праці» (номер державної реєстрації 0114U001088). До звітів за вказаними темами включено висновки та пропозиції автора щодо тенденцій виникнення та поширення соціально-економічного відторгнення на підприємствах; трансформації національних пріоритетів як каталізatori відторгнення на підприємствах; тенденції впливу соціодинамічного розвитку підприємств на регулювання його соціально-економічного відторгнення; систематизації факторів екзогенного та ендogenous впливу на регулювання соціально-економічного відторгнення підприємств; ініціації раціонального егоїзму в якості національного пріоритету в контексті розробки інструментів регулювання соціально-економічного відторгнення на підприємствах; концептуальні засади регулювання соціально-економічного відторгнення на підприємствах, залежно від форм самозабезпечення соціально-економічних трансформацій суспільства; визначено динамічні характеристики процесу поширення соціально-економічного відторгнення на підприємствах різних галузей виробництва.

Наукові результати, висновки і рекомендації, викладені в дисертації, є достатньо аргументованими, логічно взаємопов'язаними і несуперечливими, характеризуються достатнім рівнем обґрунтованості, про що свідчить структурна побудова та зміст дисертації. Використання фундаментальних робіт вітчизняних і закордонних науковців, статистичної інформації, отриманої як з офіційних джерел, так і в результаті літературного пошуку, виконаного самостійно автором, дало можливість систематизувати та кваліфіковано опрацювати автору своє наукове дослідження.

Мета дисертаційного дослідження, яка полягає у розробленні теоретико-методологічних засад і практичного інструментарію регулювання соціально-економічного відторгнення на підприємствах з урахуванням всіх рівнів його прояву, досягнута і відповідає обраній темі роботи. Зміст сформульованих наукових задач структурно-логічно узгоджено, їх слід вважати достатньою розкритими згідно обраної теми дисертації та вирішеними відповідно до поставленої мети. Об'єкт і предмет дослідження – узгоджені з метою дисертаційної роботи.

У роботі витримане логічне та структуроване викладення матеріалу. Висновки, що наводяться в кінці розділів дисертації, узагальнюють результати дослідження, формулюють та обґрунтовують їх теоретичну і практичну цінність, не суперечать викладеному матеріалу і мають прикладний аспект. Запропоновані здобувачем методичні підходи є науково виваженими та дозволяють здійснювати

апробацію конкретних розрахунків. Отримані наукові положення є коректними, по кожному з них визначена сутнісна наукова новизна.

Достовірність та обґрунтованість наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих в дисертації, підтверджується публікацією основних результатів дослідження в 8 (одноосібній та колективних) монографіях, 25 фахових виданнях з економіки, у 10 міжнародних та наукових виданнях України, що входять до міжнародних наукометричних баз (4 – до міжнародних наукометричних баз Scopus, Web of Science). А оприлюднення їх на профільних науково-практичних конференціях з широкою географією проведення підтверджує апробацію й розповсюдження отриманого досвіду.

Дисертаційною робота Ліхоносової Г. С. ґрунтується на сучасній методології наукових досліджень, що визначається методами індукції, дедукції, аналізу, синтезу, наукової абстракції, порівняння, систематизації і логічного узагальнення, системно-структурного аналізу, аналізу динамічних рядів, статистичного, структурного і порівняльного аналізів, регресійно-кореляційного аналізу, багаторівневого стратегічного та сценарного моделювання.

Вищевикладене доводить достатню обґрунтованість і достовірність наукових положень, висновків і рекомендацій дисертації Ліхоносової Г. С.

3. Наукова новизна одержаних автором дисертації результатів

Узагальненим науковим результатом дисертаційного дослідження Ліхоносової Г. С. слід вважати розробку концептуальних та теоретико-методологічних засад, практичні рекомендації щодо виявлення та регулювання проявів соціально-економічного відторгнення на підприємствах, комплексне використання яких здатне забезпечити запровадження вчасних управлінських рішень відповідно результативності функціонування підприємств та супутніх організаційних ризиків.

Підсумовуючи основні висновки і результати дисертаційної роботи, особистий внесок здобувача у вирішенні обраної науково-прикладної задачі, можна зазначити, що новизна наукових результатів полягає у такому:

1. Розробка системно-ситуаційна модель визначення інформаційно-інноваційною активністю персоналу підприємства, параметри якої автор наводить у вигляді матричної універсальної моделі знань підприємства, що дозволило визначити стан інноваційної активності персоналу у певному стаціонарному часовому інтервалі, проаналізувати внутрішнє та зовнішнє інформаційне середовище підприємства та корегувати політику, стратегію й тактику регулювання соціально-економічного відторгнення (с. 63–70).

2. Сформовані теоретико-методологічні засади змістовного наповнення поняття «регулювання соціально-економічного відторгнення» як істотно доповнених організаційно-управлінських продуктів та технологій (с. 90–95). Запровадження чого забезпечує нейтралізацію негативних наслідків прояву відторгнення на різних рівнях функціонування підприємства. Це надало

можливість збільшити приріст його вартості та суспільної цінності для інших зацікавлених осіб у вигляді зростання економічних, соціальних, технологічних та інших ефектів (с. 95).

3. Формування принципів управління опортуністичною поведінкою персоналу автором запропоновано через виокремлення низки специфічних принципів (пріоритету не наочних форм відстеження результативності діяльності персоналу; заохочення раціонального егоїзму відносно діяльності підприємства; орієнтації на довготривалий часовий горизонт прийняття рішень щодо нейтралізації відторгнення; спрямованості на забезпечення принципів партисипативного управління всередині підприємства (с. рис. 1.11, с. 108); узгодженості матеріальних та нематеріальних факторів залучення персоналу до формування вартості підприємств), що дало можливість теоретично обґрунтувати роль особистості (лідера) в управлінні опортуністичною поведінкою персоналу підприємств (с. 113–118).

4. Вперше розроблена концепція регулювання соціально-економічного відторгнення на підприємствах, яка заснована на сукупності виробничої, економічної, соціальної та управлінської підсистем у системі функціонування підприємства (с. 96–108). Концепція складається із категоріального апарату відторгнення на підприємствах, принципів закономірної нейтралізації відторгнення, застосування чого дало можливість запровадити інструменти оцінювання готовності підприємства до інтрапренерства (с. 129–133), вчасно виявити тенденції прояву опортуністичної поведінки персоналу (с. 112–114) та сформувані механізми соціально-економічного залучення на підприємстві (с. 239–247).

5. Проведене теоретико-методологічне дослідження щодо обґрунтування заходів та інструментів реалізації політики соціально-економічного залучення завдяки створенню ситуаційних зон всередині підприємства, дало змогу запровадити в управлінську діяльність модель вертикального діадного зв'язку, засновану на встановленні інгрупових і аутгрупових відносин обміну на всіх рівнях управління персоналом та впливати на якість зворотних зв'язків між ними (с. 156–158).

6. Досліджуючи механізм ентропійного балансування підприємств, автор пропонує поетапне врівноваження його складових завдяки зниженню темпів формування внутрішньої ентропії за рахунок обмінних процесів із зовнішнім середовищем, що дає можливість стабілізувати дію принципу біоцентризму на підприємстві (с. 182–183), означити орієнтири управлінських корегувань саморозвитку персоналу та формування досконалого інформаційного конструювання підприємства та його підрозділів (с. 178 – 180; 185–188).

7. Винайдений авторський інструментарій визначення рівня структурної впорядкованості підприємства передбачає оцінювання рівня інформаційного забезпечення підприємства та рівня функціональної впорядкованості його підрозділів (с. 185–187). Запропонований інструментарій дозволив формалізувати

організаційну, структурну та функціональну невпорядкованість підприємств до трансформації ціннісних орієнтирів їх персоналу якісно оцінити та інтерпретувати результати інноваційної діяльності (с. 186–188).

8. Завдяки впровадженню соціодинамічного мультиплікатору економічного зростання підприємства, у роботі розвивається змістовна категоризація регулювання соціально-економічного відторгнення на підприємстві, шляхом врахування соціального ефекту, схильності працівників до конструктивних дій, сукупності формальних і неформальних інститутів всередині підприємства, запровадження яких дозволяє вчасно активізувати управлінські важелі відносно регулювання соціально-економічного відторгнення та забезпечити позитивний економічний ефект саме від соціальної взаємодії працівників (с. 274–277).

9. Досліджуючи методичне забезпечення логіко-змістовної моделі розвитку соціальної компетентності персоналу в умовах організаційного навчання, автор представляє її у вигляді концептуальної конструкції специфічної організації додаткової професійної освіти персоналу на підприємстві завдяки участі працівників в різних формах організаційного навчання, адаптованих до вимог виробництва, ринку праці, структурних змін в економіці країни та орієнтованих на розвиток особистості, що дає можливість визначати здатність персоналу до конструювання взаємодії з різними суб'єктами залежно від особливостей виробничої ситуації та прийнятих на підприємстві норм, стандартів і правил поведінки, оцінювати рівень задоволеності та прихильності персоналу до дій підприємства (с. 282–291).

10. Запропонований підхід до визначення управлінсько-організаційного потенціалу підприємства, що припускає систематизацію обсягів технологічних процесів підприємства з урахуванням можливостей трудових ресурсів, проявів факторів відторгнення та зовнішніх умов господарювання. Такий підхід надав можливість обґрунтувати необхідну кількість та якість персоналу, запровадити диспетчеризацію функцій кожного працівника, що дозволило уникнути довільності у технологічному процесі, мимовільних помилок та нейтралізувати відторгнення персоналу підприємств (с. 308–310).

11. Автор удосконалює методологічне підґрунтя оцінювання рівня гомеостазу підприємства, який має враховувати ресурсний потенціал (обсяг товарно-грошових потоків), необхідний проміжок часу та соціально-економічний простір підприємства (с. 307–317). Це дозволило автору визначити роль соціально-економічного конфлікту на підприємстві (с. 319–327) у якості можливого каталізатора позитивного соціально-економічного розвитку підприємства.

12. Запропонована автором модель простору функціонування підприємства представлена у вигляді шестимірної фігури, за координатами якої відображено значення узагальнених імпульсів соціально-економічного відторгнення (с. 346–350). Модель дозволяє одночасно оперувати показниками сукупності накладених один на одного середовищ, у які занурене підприємство (зовнішнє, внутрішнє та

дифузійне) (с. 367–370); а завдяки додавання до загальновідомих вимірів результативності діяльності підприємства модифікації часових лагів – отримати можливість вчасного виявлення та передбачення проявів відторгнення у всіх сферах функціонування підприємства (с. 358–362).

13. Удосконалене у роботі науково-методичне забезпечення процесу прийняття управлінських рішень необхідності регулювання соціально-економічного відторгнення на підприємствах дозволило автору обґрунтувати доцільність використання показників прихильності персоналу як базового критерію оцінювання результативності діяльності підприємства. Такий підхід дозволяє здійснювати багаторівневе сценарне планування траєкторії соціально-економічного відторгнення залежно від фаз трансформаційної структури економічного простору суб'єкта господарювання (с. 433–455).

14. Запропонована дворівнева система діагностування результативності пріоритетів регулювання соціально-економічного відторгнення складена із інтегральних показників рівня життя працівників підприємства та показників забезпечення якості життя мешканців регіону, де розташоване підприємство, дозволила автору враховувати інтереси працівників підприємств, бізнес-спільноти, органів місцевої влади, скорегувати потенційні інвестиційні потоки та обрати перспективний напрям оперативного регулювання відторгнення на рівнях його прояву (с. 500–522).

4. Наукове та практичне значення і використання результатів дисертаційного дослідження

Наукова цінність та практична значимість одержаних результатів обумовлена можливістю широкого застосування розроблених в дисертації теоретичних і науково-методичних положень виявлення та врахування проявів соціально-економічного відторгнення на підприємствах на базі відповідної концепції регулювання. А саме наукові розробки дисертанта в своїй сукупності спрямовані на удосконалення категоріально-понятійного апарату соціально-економічного відторгнення на підприємствах; інструментарію виявлення проявів соціально-економічного відторгнення на підприємствах та загальний рівень соціально-економічного розвитку підприємства.

Можливість використання результатів дисертації доведено менеджментом підприємств, діяльністю рейтингових агенцій, інфраструктурою, професійними учасниками ринку праці, органами державної та місцевої влади, про що надано відповідні довідки про впровадження їх у діяльність, а саме: ДП «Антонов» (акт № 33/11 від 14.11.2017 р.), ДП «Чугуївський авіаційний ремонтний завод» (акт № 1179 від 01.10.2017 р.), ПрАТ «ФЕД» (акт № 18.01/12 від 12.12.2017 р.), УкрОборонПром «Харківське державне авіаційне виробниче підприємство» (акт № 126 від 19.12.2017 р.), ТОВ «Прогресстех Україна» (довідка № 144 від 18.12.2017 р.), ПАТ «Кременчуцький сталеливарний завод» (довідка № 31-12 від 20.12.2017 р.), Луганська регіональна торгово-промислова палата (довідка № 25.1-122 від 26.12.2017 р.), ПАТ «Мотор Січ» (акт № 18/01 від 18.01.2018 р.),

ПАТ «Кременчуцький завод дорожніх машин» (довідка № 13.01-114 від 10.01.2018 р.), ТОВ «Укрмедтекстиль» (довідка № 118.2-14 від 12.01.2018 р.), Товариство сприяння обороні України «Сєвєродонецька автошкола» (довідка № 12/01 від 26.01.2018 р.), Приватне виробничо-комерційне підприємство «Метеор» (довідка № 07/01 від 30.01.2018 р.), ТОВ «Калькалит-Україна 1» (довідка № 34.01/02 від 02.02.2018 р.), ДП «Zeelandia» (довідка № 107 від 05.02.2018 р.).

Результати наукових розробок автора використовуються у навчальному процесі Національного аерокосмічного університету ім. М. Є. Жуковського «Харківський авіаційний інститут» Міністерства освіти і науки України (акт про впровадження від № 124.04 від 30.04.2018 р.).

5. Повнота викладу основних результатів дисертації висновків і пропозицій в опублікованих працях здобувача

Матеріали дисертаційної роботи та автореферату здобувача Ліхоносової Ганни Сергіївни свідчать про відповідність змісту автореферату основним положенням дисертаційної роботи.

Автореферат оформлений згідно з вимогами у стислій формі передає основні положення дисертації і не містить інформації, яка не була розглянута в роботі.

Кількість, обсяг і якість друкованих праць відповідають вимогам Міністерства освіти і науки України, що висуваються до докторських дисертацій за спеціальністю 08.00.04 – економіка та управління підприємствами (за видами економічної діяльності).

Результати дисертаційної роботи відображено в 58 наукових працях. Загальний обсяг опублікованих робіт складає 82,86 друк. арк., з них особисто автору належить 58,85 друк. арк. У публікаціях, виконаних у співавторстві, особистий внесок дисертанта відображено повною мірою.

Дисертаційна робота Ліхоносової Г. С. відзначається логічністю побудови, завершеністю, обґрунтованістю наукових положень та висновків, науковим стилем подачі матеріалу; містить достатню кількість таблиць, схем, рисунків, які подаються як, безпосередньо, в основній частині дисертації, так і винесені у додатки.

За обсягом, структурою та оформленням і автореферат, і дисертація відповідають чинним вимогам, що висуваються до дисертацій на здобуття наукового ступеня доктора економічних наук, згідно «Порядку присудження наукових ступенів».

6. Дискусійні положення та основні зауваження до дисертаційної роботи

В роботі акцентовано увагу на обґрунтуванні та поглибленні теоретичних засад, вдосконаленні методологічних та прикладних положень щодо виявлення та врахування проявів соціально-економічного відторгнення на підприємствах. Але, незважаючи на загальну позитивну оцінку, слід висловити такі зауваження:

1. Потребує пояснення чим керувався дисертант при формуванні та розподілі індикаторів, що сигналізують про результат доносу з боку персоналу на передбачувані, перехідні та змінні, і який з них є гранично допустимим для керівництва щодо прийняття рішення для застосування важелів управлінського корегування (стор. 478, рис. 5.12).

2. За результатами дослідження автором доведено доцільність впровадження заходів соціально-економічного залучення на промислових підприємствах (стор. 242–250) не визначено коло осіб, які будуть здійснювати розрахунок показників доцільності впровадження заходів соціально-економічного залучення на промислових підприємствах з метою регулювання рівня його соціально-економічного відторгнення для зацікавлених сторін.

3. Є дискусійним застосування терміну «ансамбль» до розкриття загальних процесів підприємства з урахування можливостей трудових ресурсів та проявів відторгнення персоналу (п. 2.4, стор. 308–310), бо «ансамбль» має застосовуватися переважно для характеристики процесів, що відбуваються у культурно-масовій та фольклорно-розважальній сфері. Таке запозичення термінів із інших суміжних сфер життєдіяльності вимагає авторського пояснення щодо його застосування у даному контексті, саме цього у тексті підрозділу і дисертації немає.

4. Цікавою є рекомендація у п. 2.1 та у висновках до II розділу (стор. 225) трактування егоїзму з позитивної точки зору, а також поширення запровадження методології раціонального егоїзму у виробничій діяльності підприємства, проте далі цей метод регулювання соціально-економічного відторгнення не розвивається у дисертації, зокрема при формуванні стратегій регулювання соціально-економічного відторгнення на підприємствах.

5. На рис. 4.9 (стор. 390) зображено процес синергетичної трансформації соціально-економічного відторгнення на підприємстві, де відсутні екологічні аспекти, хоча у п. 1.1. при класифікації загроз, що спонукають соціально-економічне відторгнення (табл. 1.1, стор. 46), при відображенні індексу соціального відторгнення (рис. 1.6, стор. 89), при осмисленні різних форм відторгнення (стор. 102-103) автор наголошує на необхідності враховувати цей критерій, орієнтуючись на їх значний безпосередній вплив на життєдіяльність людини та працівника підприємства, відповідно й – на результати діяльності підприємства. Відсутнє врахування даного аспекту й по тексту п. 4.1. (стор. 345–379), де моделюється простір розвитку підприємства з урахуванням соціально-економічного відторгнення на підприємствах. Слід звернути увагу автора на ці важливі складові комплексу стратегічного розвитку підприємства, нехтування якими може привести до зниження його конкурентоспроможності.

6. Цікавою з наукової точки зору виглядає запропонована методики обрахування синергетичного ефекту від регулювання соціально-економічного відторгнення на підприємстві, яку автор засновує на моделі планетарного руху, а саме взаємодії «білих» та «чорних» карликів з (стор. 391–392). Проте слід

враховувати, що не кожен суб'єкт-практик, який залучений до процесу регулювання соціально-економічного відторгнення на підприємстві за таким механізмом, здатен зрозуміти свої дії і сприймати необхідну інформацію, що буде надходити як до тих, що мають вчасно прийняти правильне рішення, так і тих, які отримують певні вказівки від суб'єктів вищих ієрархічних структур. Тому, слід звернути увагу на складність сприйняття та практичного використання запропонованої схеми поширення соціально-економічного відторгнення на підприємстві (рис. 4.11, стор. 398).

7. До недоліків дисертаційної роботи слід також віднести різноспрямований ракурс дослідження відносно часового інтервалу вибірки статистичних та фактичних даних. Так на с. 221 – дані за 1990–2018 роки, на с. 307 – дані за 2012–2017 роки, на с. 353 – за 2012–2018 рр., на с. 503 – за 2008–2017 роки, а на с. 261; 275–276; 353 – і зовсім дані за один 2017 рік. Таке висвітлення даних у роботі плутає споживача наукових результатів та не дозволяє чітко уявити сферу їхнього подальшого впровадження.

8. З дисертаційної роботи не зрозуміло, чи можна використовувати отримані теоретико-методологічні та практичні розробки на підприємствах інших галузей української економіки для дослідження та регулювання проявів соціально-економічного відторгнення на них.

7. Загальна оцінка дисертаційного дослідження

Дисертаційне дослідження Ліхоносової Ганни Сергіївни є цілісною, завершеною, самостійно виконаною, кваліфікованою науковою працею. За результатами проведених досліджень автором отримано нові науково обґрунтовані положення щодо розвитку теоретико-методологічних засад та впровадження прикладних аспектів концепції регулювання соціально-економічного відторгнення на підприємствах.

Зміст дисертації відповідає визначеній меті та поставленим завданням, які повністю вирішені у процесі дослідження. Основні положення роботи, які виносяться на захист, мають елементи наукової новизни, сутність якої визначено коректно.

Автореферат є ідентичним за змістом та відображає основні положення дисертації. Наукові положення, що виносяться на захист, повністю відображені у публікаціях здобувача, які відповідають вимогам Міністерства освіти і науки України. Подана до захисту дисертаційна робота характеризується науковим стилем, матеріал викладено в логічній послідовності, що забезпечує доступний рівень її сприйняття. Структура й обсяг роботи відповідають встановленим вимогам. Дисертаційне дослідження відповідає профілю спеціалізованої вченої ради та паспорту спеціальності 08.00.04 – економіка та управління підприємствами (за видами економічної діяльності).

Резюмуючи викладене, можна констатувати, що дисертаційне дослідження Ліхоносової Ганни Сергіївни на тему «Методологія регулювання соціально-економічного відторгнення на підприємствах», за змістом і оформленням відповідає вимогам п. 9, 10, 12, 13, 14 «Порядку присудження наукових ступенів», затвердженого постановою Кабінету міністрів України № 567 від 24.07.2013 р., що висуваються до докторських дисертацій, а її автор – Ліхоносова Ганна Сергіївна заслуговує на присудження наукового ступеня доктора економічних наук за спеціальністю 08.00.04 – економіка та управління підприємствами (за видами економічної діяльності).

Офіційний опонент,
професор кафедри економіки та маркетингу
Національного технічного університету
«Харківський політехнічний інститут»
Міністерства освіти і науки України,
доктор економічних наук, професор

 Д. А. Горовий

